

Høringssvar fra Spir

Bispemøtets høring om egnethetskriterier og revidert VTV-program

Høringsspørsmål knyttet til dokumentene "Egnethetskriterier for vigsling"

1. Det er fire ulike dokumenter for "Egnehetskriterier for vigsling". Innledningen (øverste del av s. 1 er i hovedsak lik for de fire profesjonene. Har du/dere merknader til innledningen i dokumentene "Egnethetskriterier for vigsling?"

Egnethetskriteriene har i hovedsak fått en form som ivaretar Spirs anliggender. Spir vil framheve som positivt at dokumentet, sammen med dokumentet om saksbehandlingsregler, klargjør for kandidatene hvilket grunnlag biskopens egnethetsvurdering bygger på. Helheten i egnethetsdokumentet gir imidlertid, med sine mange utdypende punkter (hvite felt), inntrykk av å være et utfyllende regelsett mer enn vi har oppfattet at intensjonen i utgangspunktet var. Lange, forklarende formuleringer er forståelig ut fra et ønske om rimelig høyt presisjonsnivå i presentasjonen av biskopenes vurderingsgrunnlag, men vil for nye lesere lett oppfattes som et regelverk og en sjekkliste på egenskaper som kandidatene må innfri for å kunne bli vigslet. En detaljert kravliste kommuniserer ikke den åpenheten for utvikling som dokumentet ellers vektlegger. Spir anbefaler at de utdypende punktene blir lagt til et vedlegg som fysisk eller grafisk skilles fra de overordnede egnethetskriteriene. For å unngå karakteren av regelverk anbefales også at de utdypende punktene får en noe mer pregnant og kortfattet form. Forslag til hvordan punktene kan utformes, vil oversendes i en separat oversendelse fra Spir.

Presiseringen i de tre respektive kategorier for egnethet får frem sentrale dimensjoner i biskopens vurdering og som skiller denne prinsipielt fra skikkethetsvurderingen som foretas av lærestedene. Spir mener imidlertid man bør finne andre overskrifter for å karakterisere to av de tre kategoriene; strukturell og åndelig egnethet, jf. svar på spørsmål 3 og 5. Det er lett å forstå valget av begrepet «egnethet» i alle tre overskrifter, men vi vil likevel anbefale en annen språklig løsning. Egnethetskriteriene i første og tredje punkt viser i hovedsak til ulike typer «forståelse». Setningen i

innledningsavsnittet kunne dermed lyde: «Videre er det utarbeidet tre kategorier for egnethet med utgangspunkt i kategoriene: Strukturell forståelse, personlig egnethet, og tros- og kallsforståelse.»

Spir ser positivt på vektleggingen av det prosessuelle i vigslingsforberedelsene og på målsettingen om at biskopene følger kandidatene i en utvikling. I tillegg til det språklige preget av regelverk, som påpekt ovenfor, kan imidlertid formuleringen «Disse kategoriene er utdypet mer spesifikt til hjelp for biskopens vurdering» svekke den prosessuelle dimensjonen i introduksjonen. Hvis målsettingen for samtalen er å avklare kandidatens evne og vilje til å arbeide med aktuell tematikk, kunne formuleringen i stedet være: «Til disse tre kategoriene er det utarbeidet utdypende punkter som er eksempler på hva slags konkrete tema biskopene kan komme inn på i samtalene om egnethet».

Intensjonen bak talen om biskopen som «medvandrer» er positiv, men begrepet kan fremstå som en eufemisme, både fordi det gir forhåpninger om et langvarig relasjonelt løp som biskopene normalt ikke har kapasitet til å gå inn i, og som i tillegg underkommuniserer den autoritative rollen biskopen nødvendigvis må ha i sammenhengen. Vi foreslår i stedet et noe mindre karakteriserende uttrykk om biskopen som for eksempel «veileder».

2. Har du/dere merknader til "Grunnleggende egnethetskriterier" (nederste del s. 1) i dokumentene "Egnethetskriterier for vigsling"? For eksempel, savnes det noe i denne delen utover vigslingsløftene og Den norske kirkes læregrunnlag?

Det er naturlig å vise til formuleringer fra de respektive vigslingsliturgiene slik dokumentet gjør. Spir legger til grunn at slike formuleringer vil tilpasses i tråd med det pågående arbeidet med revisjon av ordninger for vigsling til tjeneste.

3. Har du/dere merknader til innholdet i kategorien "Strukturell egnethet" (øverste del s. 2) i dokumentene "Egnethetskriterier for vigsling"?

Som nevnt til spørsmål, 1. fremstår begrepet «strukturell egnethet» som en språklig nyskapning som gir liten mening løsrevet fra de utdypende beskrivelsene i dokumentet. Isolert sett kan det være uklart om uttrykket viser til personlighetsstruktur eller kirkestruktur. Den språklige og innholdsmessige utfordringen blir tydelig om man tenker seg bruken av en terminologi om å være «strukturelt uegnet». Spir foreslår derfor begrepet «strukturell forståelse» som alternativ overskrift.

Innholdet i de utdypende punktene under egnethetskriterier er relevante og gir generelt sett nyttige anvisninger av hva som bør forventes av kandidatene.

Som tidligere påpekt, mener Spir at de utdypende punktene fremstår som språklig lange og kompliserte. Det kan vurderes om listen av punkter kan strammes inn for eksempel ved at «evne og vilje» innføres i innledningen til utdypende punkter slik at disse gjennomgående blir mer komprimerte.

Videre kan formuleringen «Kirken forventer at den som skal vigsles har ...» forsterke inntrykket av at punktlisten adresserer ferdige tilegnede egenskaper som kirken mener

kandidatene må besitte før vigsling, framfor områder man har en evne og vilje til å arbeide prosessuelt med. En alternativ formulering kan være: «I samtalene om egnethet vil biskopen legge vekt på at kandidatene har evne og vilje til å...» Se utdypende forslag i separat oversendelsesbrev fra Spir.

Til enkeltpunkter under utdypende punkter:

Spir anbefaler at det under punkt 1 i bombepunktet om «Respekt for ordninger» tilføyes formuleringer om å forstå tjenesteordninger, profesjonsroller og samspill i kirken .

Siste bombepunkt til punkt 1 om forutsetninger for å utføre de yrkesmessige handlinger bør formuleres på en annen måte, jf. spørsmål 7. Spir foreslår følgende: «Forstå hvordan egne muligheter og begrensninger påvirker den praktiske utøvelse av yrkesrollen og eventuelle behov for ulike typer tilrettelegging.» og tilhørende fotnote.

4. Har du/dere merknader til innholdet i kategorien «Personlig egnethet» (nederste del s. 2 og øverste del s. 3) i dokumentene "Egnethetskriterier for vigsling"?

Spir støtter i alt vesentlig intensjonene i formuleringene her og vil framheve som positivt at punktet om profesjonsetisk bevissthet har fanget opp anliggendet om å knytte egnethet og profesjonsetikk mer sammen.

Til egnethetskriteriene foreslås begrepet «selvomsorg» i hovedpunkt 2. erstattet av det mer innarbeidede «egenomsorg».

Til hovedpunkt 3 bør tilføyes «Evne og vilje» foran «selvinnsikt» på linje med de to foregående hovedpunkter under «Personlig egnethet».

Utdypende formulering til punkt 3. Selvinnsikt er eksempel på en komplisert ordlyd med mange vurderingselementer (f.eks. «realistisk selvbilde» og «samsvar mellom «teori» og «fremtreden») som bør forenkles. Spir mener samtidig at punktet også bør omtale vilje til å korrigere egen atferd som følge av selverkjennelse. Spir foreslår formuleringen: Se sin egen begrensning og beklage og korrigere egen adferd.

5. Har du/dere merknader til innholdet i kategorien «Åndelig egnethet» (midten av s. 3) i dokumentene "Egnethetskriterier for vigsling"?

Kategorien «åndelig egnethet» tar opp viktige innholdsmomenter, men begrepsbruken reiser noen utfordringer. «Åndelig egnethet» er en krevende kategoribenevnelse. Begrepet «åndelig» er i utgangspunktet flertydig og kan i prinsippet sikte både til en dimensjon i menneskenaturen og til Guds nærvær og gave. Når uttrykket skal operasjonaliseres gjennom detaljerte krav til egnethet, relateres det åndelige til menneskelige ferdigheter og kvaliteter på en måte som kan ramme en persons grunnleggende trosidentitet på en uheldig måte, særlig ved tale om uegnethet. Å trekke grensen mellom det personlig-private rommet i kandidatenes trosliv og det biskopen som tilsynsperson skal vurdere, kan også være utfordrende. Utfordringen blir også her tydelig om man tenker seg bruken av en terminologi om å være «åndelig uegnet». Som

nevnt til spørsmål 3, vil Spir foreslå "Tros- og kallsforståelse" som alternativ formulering.

Stort sett er formuleringene i avsnittet av en slik karakter at kriteriene framstår rimelige og etterprøvbare. Et unntak er formuleringen i første del av pkt. 1 «Tillit til Guds nåde». Spir foreslår at punktet endres til «Identifikasjon med kirkens tro og kall».

De utdypende punktene har også her en lang og komplisert utforming og bør forenkles, enkelte punkter kan deles opp, som f.eks. første bombepunkt under pkt. 2 om «Teologisk og etisk bevissthet mv.»

Spir mener at siste bombepunkt i utdypingen av pkt. 4, «Kompetanse og vilje til å ivareta forbønn og liturgisk bønn som en del av tjenesten» er overflødig fordi det dekkes av formuleringer i vigslingsløftene.

6. Har du /dere merknader til det overordnede i delen "Kategorier egnethetskriterier" (s. 2 og 3) i dokumentene "Egnethetskriterier for vigsling"? For eksempel, kan det være merknader til den tredelte inndelingen, om det er en kategori som savnes eller en kategori som oppleves overflødig.

Spir mener tredelingen i strukturell, personlig og åndelig dekker viktige områder, men foreslår andre overskrifter for kategoriene om strukturell og åndelig egnethet, og at de utdypende punktene formuleres kortere, jf. svar til øvrige punkter.

7. Er likeverdig tilgjengelighet og tilhørighet tilstrekkelig tematisert i dokumentene "Egnethetskriterier for vigsling"? jf. KM 7/23 Likeverdig tilgjengelighet og tilhørighet - universell utforming av og i kirken (se vedlegg til høringsbrevet)

Spir mener spørsmålet er tilstrekkelig dekket dersom man innarbeider formuleringen foreslått til punkt 1 i forbindelse med spørsmål 3: «Forståelse av hvordan egne muligheter og begrensninger påvirker den praktiske utøvelse av yrkesrollen og eventuelle behov for ulike typer tilrettelegging.» og tilhørende fotnote.

8. Er det noen temaer du/dere savner i dokumentene "Egnethetskriterier for vigsling"?

Spir erfarer at enkelte bispedømmer praktiserer ordninger med krav om en viss stillingsprosent og varighet for tjenesten som premiss for vigsling. For å unngå diskriminering, og ta høyde for at personer med funksjonsnedsettelse kan få vigsling til tjeneste, bør det legges til rette for vigsling til tjeneste også i mindre stillingsprosenter. Ordningene bør også ta høyde for at en rekke stillinger særlig innenfor undervisning, diakoni og kirkemusikk i distriktene ikke er fulle stillinger. Disse funksjonene er like fullt viktige for kirken, og personer i reduserte stillingsprosenter bør derfor kunne bli vigset til slike stillinger.

Høringsspørsmål knyttet til "Avtale mellom kandidat og Bispemøtet i VTV-programmet"

1. Har du/dere merknader til punkt 4 om "Opplysninger som registreres"?

Spir støtter teksten på dette punktet.

2. Har du/dere merknader til punkt 5 om "Tilgjengelighet og tilgangsstyring"?

Spir støtter teksten på dette punktet, men mener det kan oppstå en misforståelse om hvor mange ved bispedømmekontorene som har tilgang til databasen når det på ett sted står i flertall at «bispedømmets rådgivere har tilgang til». Vi mener dette kan løses ved følgende endringer (markert i fete typer): «I bispedømmene har **én** rådgiver tilgang på vegne av biskopen. **Denne** har tilgang til kandidater i deres region».

3. Har du/dere andre merknader til avtalen?

Spir mener denne avtalen skaper klarhet og transparens for kandidaten om hvilke opplysninger som kan innhentes, om behandlingsgrunnlaget for dette, og om hvordan behandlingen av personopplysningene skjer.

Høringsspørsmål knyttet til ordning med "Forankringsmenighet" som del av VTV-programmet

1. Støtter du/dere å innføre en slik ordning i programmet "Veien til vigsling"? (Begrunn)

Ideen med forankringsmenighet er god. Å bidra til at alle som vigsles har god forståelse om Den norske kirke og en viss fortrolighet med gudstjeneste- og menighetsliv er viktig, ikke minst for den strukturelle forståelsen til vigslingskandidatene.

Spir mener imidlertid at vurderingselementet i ordningen er problematisk og bør tas ut. Ordningen, slik den er beskrevet, dobbeltkommuniserer ved at den presenteres som en ordning som skal gjøre kandidaten fortrolig med kirkens liv i en lokal menighet, samtidig som den inneholder vurderingselementer av kandidaten. Det gjør ordningen tvetydig. Rammene rundt valg av forankrings-prest/diakon/kateket og opplegget for veiledning synes å være for lite kvalitetssikret til å kunne ivareta vurderingselementet på en betryggende måte (jf. kravene til utvalg og oppfølging av veiledere i kandidatenes praksisperioder ved lærestedene). Spir mener ordningen bør rendyrkes som en deltakelses- og observasjonsordning.

Spir mener også at forholdet mellom forankringsmenighetsordningen og praksiselementene i utdanningene bør gjennomtenkes nøyere. Slik ordningen er beskrevet overlapper den i stor grad med elementer som ligger i observasjonspraksisperioder i prestenes profesjonsutdanning. Samtidig kan det være kandidater på erfaringsbaserte studier i kirkelig undervisning som ikke har kirkelig praksis i sine studier.

2. Hvordan vurderer du/dere tidsaspektet som er tenkt for prestestudenter (2 år), og for diakon-, kateket- og kantorstudenter (1 år)?

Varigheten for prestestudenter som tar cand.theol.-utdanning er positiv og bør tilstrebes med lik lengde for alle profesjoner.

3. Har du/dere merknader til at VTV-deltakeren selv har ansvar for å opprette en avtale med forankringsprest/ diakon/ kateket/ kantor?

Det bør være noen kriterier eller en kvalitetssikring som sørger for at kandidaten har en ordinær og noenlunde representativ soknemenighet som forankringsmenighet.

4. Har du/dere merknader til punktet angående referansebrev til biskopen?

Spir mener punktet om vurdering av VTV-deltakerens styrker osv. forstyrrer hovedmålet med ordningen, som er å øke kandidatens forståelse av Den norske kirke som organisasjon og sikre at VTV-deltakeren har god kjennskap til kulturen osv. Ordningen legger i utgangspunktet ikke opp til at VTV-deltakeren gjør noe som skal kunne vurderes av en referanseperson. Spir mener det er uheldig å legge et slikt vurderingselement inn i ordningen, og at referansebrevet bør begrense seg til en dokumentasjon på at kandidaten har deltatt i menighetens gudstjeneste og øvrige liv i det omfanget som kreves.

5. Hvordan vurderer du/dere forventningen om at VTV-deltakeren går til søndagsgudstjeneste i sin forankringsmenighet ca. 1 gang pr måned?

Forventningen om å gå jevnlig til søndagsgudstjeneste anses som rimelig. I tillegg bør det ytres forventninger om relevant deltakelse/observasjon av kjerneelementer i den tjenesten man ønsker å vigsles til, samt elementer som gir kjennskap til en bredde i menighetens liv slik at man får en forståelse av den enkelte tjenestens plass i helheten i lokalmenigheten.

6. Hvordan vurderer du/dere opplegget med samtale mellom VTV-deltaker og dennes forankringsprest /diakon /kateket /kantor ca. hver 6. uke?

Opplegget med samtale mellom kandidat og forankringsperson hver 6. uke kan oppleves å være i overkant hvis kontrollaspektet ved ordningen frafalles og bør vurderes redusert f.eks. til 4 ganger årlig. Opplegget kan også bli krevende å gjennomføre i en praktisk arbeidshverdag, og belastningen kan i særlig grad falle på vigslede medarbeidere i nærheten av studiesteder. Samtidig er kontakt med en forankringsperson viktig for å forstå lokalmenigheten og dens liv, og bør være av en viss hyppighet og varighet.

7. Har du/dere merknader til beskrivelse av og forventning til rollen som forankringsprest / diakon/ kateket / kantor?

Denne beskrivelsen indikerer ikke at forankringspersonen får det nødvendige grunnlag for den vurderingen av kandidaten som er forutsatt i bombepunkt to under referansebrev.

8. Har du/dere andre merknader til ordningen med "Forankringsmenighet" som del av VTV-programmet, som ikke allerede er berørt i høringen?

Nei

Høringsspørsmål knyttet til Saksbehandlingsregler for vigsling til kirkelig tjeneste

1. Har du/dere merknader til punkt 3 Biskopens vurdering?

Spir støtter at det skriftliggjøres eksplisitt hvilke informasjonskilder biskopens vurdering bygger på. Spir ønsker ideelt sett at dette kunne være samlet ett sted. Nå står noe av dette i dokumentet om egnethetskriterier, og noe i dokumentet om saksbehandlingsregler.

2. Hvilket av de to punkt 4 (se nederst i dokumentet forslag til nytt avsnitt i punkt 4) om "Behandling av tvilstilfeller" mener du/dere vil føre til en best prosess og ivaretagelse av alle parter?

Spir mener det mer utførlige punktet, med tydeligere krav om skriftlighet i saksbehandlingen og redegjørelse for behandling av dokumentene som produseres, gir best ryddighet.

3. Har du/dere ellers merknader til punkt 4?

Spir mener det mer utførlige punktet, med tydeligere krav om skriftlighet i saksbehandlingen og redegjørelse for behandling av dokumentene som produseres, gir best ryddighet.

4. Hvilket av de to punkt 5 (se også forslag til nytt avsnitt i punkt 5) om "Behandling av tvilstilfeller" mener du/dere vil føre til en best prosess og ivaretagelse av alle parter?

Spir mener det mer utførlige punktet, med tydeligere krav om skriftlighet i saksbehandlingen og redegjørelse for behandling av dokumentene som produseres, gir best ryddighet.

5. Har du/dere ellers merknader til punkt 5?

Det er i tråd med Spirs oppfatning at biskopens begrunnelse skriftliggjøres og knyttes til egnethetskriteriene, samt at det i begrunnelsen også pekes på hva som kan bidra til å oppfylle vedkommende egnethetskriterium.

6. Har du/dere merknader til punkt 6 "Ny vurdering"?

[Ingen]

7. Har du/dere andre synspunkter på "Saksbehandlingsregler for vigsling til kirkelig tjeneste i Den norske kirke» som ikke allerede er berørt i denne høringen?

Spir vil understreke at kandidaten ved avslag om vigsling bør ha mulighet til å anke eller påklage vedtaket. Spir har ikke konkret tatt stilling til hvordan et slikt klageorgan bør være sammensatt.